

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica

Mayr, Anton

MDCCXXXII

Art. IV. Solvuntur Objectiones.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](#)

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

269. **O**b. 1. contra 3. conclus. Deuter. 17. v. 8. DEUS ita præcipit: Si difficile, & ambiguum, apud te judicium esse perspexeris, inter sanguinem, & sanguinem, causam, & causam, lepram, & lepram: & judicium intra portas tuas videbis verba variari, & ascende ad locum, quem elegerit Dominus DEUS tuus: veniesque ad sacerdotes Levitici generis, & ad judicem, qui fuerit illo tempore, querisque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem. Et facies, quodcumque dixerint, qui presenti loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legem ejus: sequerisque sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram: ergo, vel debemus semper attingere verum, vel sequi tutius.

Hanc videtur consequentiam inferre Caramo, qui hoc textu triumphat in sua regula bonefatis p. 1. l. 1. controv. 9. a. 3. ubi statim sub initium n. 57. ait. Hoc unum testimonium Divinum, si satis ponderetur, & attendatur, probabilitatem radicibus convellit, totamque fabricam recentiorum ab ipsis fundamentis quatit, ac diruit. Quando autem sibi ipsi objicit §. 3. num. 74. hoc textu etiam probari, quod opus foret, ut pro quovis dubio recurratur ad Summum Pontificem, sicut scilicet Judæi propter illa dubia debebant recurrere ad supremum judicem, respondet §. 4. à num. 87. vel eos, qui veritatem sincerè indagant, ordinariè eam reperturos esse (quod est falsum; cùm gravissimi viri, & sinceri veritatis amatores, sint sibi valde sàepe oppositi) vel eos tutius facere posse (quod in tot occasionibus semper facere est difficillimum.)

270. Resp. in forma neg. conseq. Judæi in illis dubiis, qualiacunque ibi intelligantur, (nam de hoc questio forte esse posset) debebant recurrere ad summum Sacerdotem, vel Judicem; quia supponebantur potuisse recurrere, præteritum in regione non adeò magna: consequenter habebant dubia vincibilia. At nos sàepe versamur in dubiis invincibilibus, neque possumus habere recursum ad Pontificem, tum; quia Iustissime tempus non patitur, tum; quia Pontifex dubia, pro quibus utrinque graves stant Doctores non ita facilè decidit, tum; quia non quilibet potest eum accedere, ut per se patet; alias enim cur tot libri implentur opinionibus, aut sententiis practicis, probabilitatis metas non excedentibus, & non statim consultur oraculum Vicarii Christi? Quod si tamen Pontifex aliquid decidat (uti Alexander VII. & VIII. atque etiam Innocentius XI. multa deciderunt) illis utique parendum est. Tandem non præcipitur ibi Judæis, ut, quando non possunt accedere summum Sacerdotem, sequantur in omni dubio tutius; unde hic textus non est ad rem.

271. Ob. 2. S. Thomas quodlibeto 8. q. 6. a. 13. sic ait: Illud autem, quod agitur contra legem, semper est malum, nec excusat per hoc, quod est secundum conscientiam: ergo debemus semper sequi tutius. Resp. Quid ergo faciendum, si in

utroque alicui appareat aliquid mali, & in uno quidem videatur ratio minor mali, re ipsa tamen sit major, uti absolute contingere potest? an in hoc casu talis, faciens, quantum potest, tutius, tamen peccabit? Quare satendum est, hunc textum, si in rigore, quem prima fronte adversarii videtur præferre, sumatur, probare nimium; nam sic vera esset propositio: Non licet sequi opinionem, vel inter probables probabilißimam: si scilicet, ut potest fieri, opinio illa esset re ipsa falsa, & minus tuta: hæc autem propositio est tertia inter damnatas ab Alexandro VIII.

Rursus fequeretur, vel nullam dari ignorantiam, juris ullius invincibilem, vel cum illa operantem, non excusat à peccato. Primum est clarè falsum; cum evidens sit, multas leges positivas ignorari, etiam à doctis, & aliqua quoque præcepta juris naturalis, non quidem quoad prima principia, sed tamen quoad conclusiones remotiores; cum autores gravissimi, ac piissimi, quoad has sint sibi oppositi. Secundum non potest dici; nam iterum est propositio 2. ab Alessandro VIII. damnata: Tametsi detur ignorantia invincibilis juris naturæ, hæc in statu naturæ lapsæ operantem ex ipsa non excusat à peccato formaliter. Unde huic textu etiam adversarii aliquam expositionem benignam adhibere debent.

272. Quidam ergo respondent, S. Doctorem loqui tantum de actionibus factis contra legem naturalem, quod videtur posse sumi ex quaestione ibi tractata, scilicet, an liceat habere simul duas præbendas; hoc enim spectat ad jus naturale. Quare hic textus potius objici deberet contra quartam conclusionem; at, quia in eo expressa juris naturalis mentio non fit, sed S. Doctor legem ut sic tantum innuit, etiam contra tertiam conclusionem objicitur. Dicunt ulti-rius isti autores, S. Thomam cum multis aliis antiquis negasse, quod detur aliqua ignorantia invincibilis juris naturalis: consequenter sensisse, quod faciens, quantum est in se, semper à DEO juvetur, ad veritatem circa illa objecta attingendam: quibus positis utique verus est textus ex eo objectus.

Mihi autem videntur de S. Doctore horiscentius illi sentire, qui dicunt, ipsum dicet: Etiam sententiam nunquam docuisse: & mallem unum, alterumve vocabulum, minus propriè exponere, quam tamè doctrinam Angelico adscribere, præsertim, cum in Summa, qua est ejus, quasi ultimum, & præstantissimum opus, aliter docuerit (ut alii etiam agnoscent, & ideo dicunt, Angelicum priorem opinionem retrahisse.) nam S.D. 1. 2. q. 94. a. 4. in corp. docet, quod, quamvis jus naturale sit commune apud omnes, quoad prima principia, & quoad hæc sit notum, non tamen sit ita notum, quoad conclusiones; has enim, ait, posse à quibusdam ignorari propter hoc, quod aliqui habent depravatam rationem ex passione, seu ex mala consuetudine, seu ex mala habitudine naturæ: quibus ultimis verbis non indicatur culpa, sed hebetudo naturalis intellectus, qua non est in potestate hominis, adeò que nec culpabilis.

Rursus ead. q. a. 6. in corp. ait: Potest lex naturalis deleri de cordibus hominum, vel propter malas persuasiones (eo modo, quo etiam in speculativis errores contingunt circa conclusiones necessarias.)

rius) vel etiam propter pravas consuetudines &c. ubi iterum per malas persuasions non intelliguntur culpabiles, sed tantum falsæ, scilicet tales, per quales malas etiam in speculativis errores contingunt. Iterum 1. 2. q. 100. a. 1. in corp. cùm dixisset, aliqua statim per se quemlibet hominem ratione naturali judicare esse facienda, approbanda, vel reprobanda, post pauca ait: *Quedam vero sunt, quæ subtiliori consideratione rationis à sapientibus judicantur esse observanda,* & ista sic sunt de lege naturæ, ut tamen indigeant disciplinâ, quæ minores à sapientioribus instruantur. *Quis autem non videt, posse absque culpa minorum, seu rudiorum, contingere disciplina, seu instructionis defectum?* Rursum quæstione 3. de malo a. 8. in corp. ait: *Per ignorantiam aufert voluntatis actus,* & sic tollitur voluntarium, quantum ad id, quod est ignoratum. Unde, si in eodem actu aliquid sit ignoratum, & aliquid scitum, potest esse voluntarium, quantum ad id, quod est scitum: semper tamen est involuntarium, quantum ad id, quod est ignoratum: sive ignoretur deformitas actus, puta, cùm aliquis nescit, fornicationem esse peccatum, voluntarie quidem facit fornicationem, sed non voluntarie facit peccatum &c. ergo omnino non peccat; quia non potest dari peccatum non voluntarium: & tamen fornicatio est contra jus naturæ.

273. In forma igitur neg. conseq. S. Doctor enim ibi non agit de conscientia invincibiliter errante, sed de errante vincibiliter, vel practice adhuc dubia: quo casu utique etiam nos dicimus, quod debeat stante eo dubio fieri tuus. Et sic de ignorantia vincibili S. Thomam explicat S. Antoninus 1. p. tit. 3. c. 10. §. 10. ubi ait: *Hec enim verba Beati Thomæ non possunt intelligi, nisi de his, ubi manifeste patet ex Scriptura, vel Ecclesiæ determinatione, quod sit contra legem:* & non de illis intelligit, ubi non appetet; alias sibi contradiceret in eodem libro, quod non effet credendum: ubi illud manifeste indicat ignorantiam vincibilem; nam ignorantia rerum, quæ in Scripturis manifestè prohibita sunt, vel etiam ab Ecclesia ut prohibita declarata, ordinariè saltem vincibilis est; quia docti ordinariè per se res illas prohibitas sciunt, rudes à doctis diligenter quaerendo rescribere possunt.

Dices. Hac ratione S. Doctor non solvisset quæstionem, eo loco propositam; nam ea non erat, an quis practice dubius possit duas præbendas admittere, sed, an absolute id fieri possit. Resp. legenti articulum illum patere, quod S. Doctor quæstionem ibi directè non resolvat, sed agat per principia reflexa: immo, quod non decidat an admittens duas præbendas agat contra legem, vel non; hanc enim quæstionem dein resolvit quodlib. 9. q. 7. a. 15. dicens, posse concurrere circumstantias, in quibus licet due præbenda acceptentur. Quando autem S. Thomas videtur insinuare, factam aliquam diligentiam, non hoc ipso ait, factam esse sufficientem: quare neque ex hoc capite nostra hæc responsio rejici debet.

274. Dices 1. Idem Angelicus quodlib. 9. q. 7. a. 15. eandem quæstionem de duplice præbenda tractans, ait: *Omnis quæstio, in qua de mortali peccato queritur, nisi expressè veritas habeatur, periculose determinatur;* quia error, quo non cre-

ditur, esse peccatum mortale, quod est peccatum mortale, conscientiam non excusat à toto, licet fortè à tanto: & addit: *Precipue autem periculum est, ubi veritas ambigua est, quod in hac quæstione accidit: Ratio ejus est;* quia inventiuntur in ea Theologi Theologis, & Juristi Juristi contraria sentire: ergo non licet in dubio agere, nisi tuus. Resp. In primis S. Doctor videtur hic potius loqui, de decisione quæstionis speculativa, seu in scholis à magistris, vel lectoribus facienda. Si etiam de resolutionibus practicis loquitur, exponentus est de errore vincibili, qui, nisi sit omnino affectatus, videtur minus peccatum, quam, si scienter aliquid fiat, adeoque excusare à tanto, quamvis non à toto.

Quod enim error invincibilis excusat à toto, clare tradit S. Doctor quodlibet 8. q. 6. a. 15. sic scribens: *Error autem conscientie quandoque babet vim absolvendi, sive excusandi, quando solvet procedit ex ignorantia ejus, quod quis scire non potest, vel scire non tenetur.* Et in tali casu, quavis factum de se sit mortale, tamen intendere peccare venialiter, peccat venialiter. *Quandoque vero error conscientie non habet vim absolvendi, vel excusandi, quando scilicet ipse error peccatum est, ut, cùm procedit ex ignorantia ejus, quod quis sine tenetur, & potest.*

275. Dices 2. Angelicus quodlib. 3. q. 4. a. 10. ait: *Nullus excusatur, si sequatur erroneam opinionem alicujus magistri.* Resp. S. Doctor per opinionem erroneam non intelligi tamquam falsam, sed eam, quæ est contra manifestum Scripture testimonium, vel Ecclesiæ auctoritatem opposita: & quidem loquitur de casibus regulariter contingentibus, in quibus talis error, vel ignorantia est vincibilis, sicut utique fuit vincibilis in iis, qui Arium, aut Nestorium fuisse secuti, quos in exemplum S. Doctor adducit; cùm aperiissimum reclamaret Ecclesia. Si autem error iste omnino invincibilis esset, ut potest contingere e.g. in rusticis, bona fide creditibus' parocho, male docenti, etiam tales excusarentur à peccato infidelitatis. videatur norma recti disp. 1. q. 5. a. 10. num. 244.

276. Dices 3. S. Doctor 1. 2. q. 96. a. 6. ad 2. ait: *Si enim dubium sit, debet, vel secundum verba legis agere, vel superiorem consulere.* Idem docet 2. 2. q. 120. a. 1. ad 3. ergo non potest quis in dubio ad minus tutum se resolvere. Confirm. Idem in 4. dist. 21. q. 2. a. 3. ad 3. docet, debere exponi in confessione peccata, de quibus dubitatur, an sint mortalia, an venialia: & addit rationem: *Quia, qui aliiquid committit, vel omittit, in quo dubitat esse mortale peccatum, peccat mortaliter, discriminari se committens:* Idem in 4. dist. 38. q. 1. a. 3. quæstioncula 1. ad 6. ait: *Si autem dubitet, quomodo se in votando habuerit, debet tatiorem viam eligere, ne se discrimini committat:* ergo.

Resp. disting. conseq. non potest quis se resolvere ad minus tutum in dubio de excusatione à lege, vel in dubio de cessatione legis, conc. conseq. in dubio de existentia legis, neg. conseq. S. Doctor primo loco querit, an quis possit aliquando ponere actum, quem lex prohibet: in secundo agit de epikia: in utroque casu supponitur lex existens. Ad confirm. neg. conseq. S. Thomas agens de peccatis dubiis suppo-

supponit, quod dubius speculativè de peccatis non possit deponere dubium practicum; quia nullum habetur sufficiens fundamentum: & hinc paritatem instituit cum eo, qui practicè de aliis dubitat.

Quod attinet ad votum, ibi S. Doctor principaliter agit, an votum semper obliget: & sic incidenter addit, quod etiam votum dubium obliget, quod tamen potest intelligi de dubio pratico, quando quis scilicet non prudenter se relolvit: vel, quando est multò probabilius, aut quasi moraliter certum, quod voverit, & tantum dubium leve, aut non magnum in oppositum. Sed & dubium est, an S. Thomas, in hac responsione, circa dubium voti, fuerit omnino confirmatus; nam eandem questionem in *Summa iurium bis tractans*, scilicet 2. 2. q. 88. a. 3. & 2. 2. q. 189. a. 3. repetit duas alias responsiones, in 4. sententiarum loco objecto datas: at de dubio voti non amplius meminit.

277. Ob. 3. Scotus in prologo ad libros sententiarum q. 2. sub finem docet, et si multa sint dubia, non tamen esse dubiam viam salutis; quia potest sibi homo à dubiis tanquam à pericolosis cavere. Iterum in 3. dist. 25. q. 1. in responsione ad s. Præterea videtur, quod majores ad 1., sed sub finem, estque re ipsa responsio ad 2. hinc post pauca additur: *Et per hoc patet ad 2.* ait Scotus. Si unus peritus in scientia dicat, quod non licet sic mercari, & alius dicat, quod licet: *tutius* si non procedere sic, nec sic: *sed expectare*, quoque veritas pateat aliunde. Rursum in 4. dist. 11. q. 6. idem Scotus ait: *Cum... dubium sit, an amyrum sit huius Eucharistie materia*, & pars negativa multum sit probabilior, non sine peccato aliquis se exponit tali dubio: ergo juxta Subtilem Doctorem sequendum est tutius.

Resp. neg. conseq. Ad primum textum, dico, loqui ibi Scotum de dubio pratico; nam addit, etiamsi actus per se non esset peccatum, tamen non carentem, sed se periculo exponentem, peccaturum: unde tantum debet evitari omne periculum formalis peccati, non verò tantum materialis. Ad 2. textum. In primis tantum dicit Scotus, esse tutius, non autem obligatorium: dein loquitur, ut vult, Mastrius, de sententia nondum fatis examinata, ita, ut possit ferri iudicium probabile de illa; quia non statim auctoritas unius, quamvis periti, facit sententiam probabilem, si alius stet in oppositum, (qualis est casus à Scoto allatus) præsertim cum ratione graviore.

Potest etiam dici, Scotum non tam loqui de operando, quam de docendo; nam addit: *Si enim ita esset, quod unus Doctor diceret, aliquem peccare mortaliter, nisi sic faceret, & alius, quod peccaret, si sic ficeret, tunc simplex foret perplexus*: ideo bene videndum est in moralibus, antequam aliquid afferatur. Vult scilicet, non statim ex stipede, ut ajunt, solvi, questiones morales gravissimas, quod utique neutiquam prudenter heret. Ad 3. textum. Agit ibi Scotus de eo, an amyrum, vel, ut ipse habet, amyrum, possit adhiberi ad consecrandam Eucharistiam: cum autem hic agatur de valore Sacramenti, utique tutior est adhibenda: nec Scotus tantum in genere dicit, quod se exponat dubio: sed ait, *tali dubio*: unde ab hoc casu non est argumentum universale ad omnes alios. Adde, Scotum dicere, par-

tem negativam multum (ita enim habet exemplar Gothicum, quo usus sum, non multis, ut alii legunt) hoc est, notabiliter probabiliorem; adeoque non est amplius moraliter dubium, ut inferius pleribus digenius. videri potest Mastrius in 2. sententiarum disp. 5. q. 2. a. 5. n. 100. ubi plures textus Scotti explicantur.

278. Ob. 4. Si lex humana dubia non obligat, non suisset opus, ut Fratres Minores in dubio de obligatione sua Regulæ, an scilicet *verba imperativi modi* strictè sub precepto obligarent, recurrerent ad Summum Pontificem: ergo. Resp. Ut in quovis Sacro Ordine, ita etiam in illo, fuere alii, aut multi simplices, qui habebant dubium practicum, quod ob varias, & oppositas Doctorum sententias, non facilè poterant deponere: cùmque insuper res esset maximi momenti, utpote concernens generalem disciplinam Ordinis, rectè petita est decisio authenticæ.

279. Ob. 5. Si lex humana dubia non obligaret, tunc ideo; quia non esset sufficienter promulgata: sed hoc est falsum: ergo, prob. mi. si non esset promulgata, tunc non esset lex: sed hoc est falsum: ergo. ma. patet; quia promulgatio est de essentia legis. prob. mi. ex absurdis; nam sequeretur, quod, quando lex alicui certò innoteat, tunc primum incipiat esse lex: & si denud quis ejus obliviscatur, iterum definat esse lex &c. Similia Camargo non sine lamentis ingeminat. Resp. dist. ma. lex dubia non obligat; quia non est sufficienter promulgata, promulgatione strictè dicta, neg. ma. promulgatione latè dicta, vel sumpta pro intimatione, insinuatione, aut notificatione. conc. ma. & dist. sic mi. neg. conseq. ad prob. ma. dist. illatum. promulgatio, strictè dicta, est de essentia legis. conc. illat. latè dicta. neg. illat. ad prob. mi. neg. sequelas.

Promulgatio strictè dicta, quæ solet ordinari esse solennis, fit per certum signum publicum, e. g. decreta Pontificis affiguntur Romæ ad valvas Basilicæ S. Petri, vel in Acie Campi Flore: vel mandata regia, aut leges novæ promulgantur publicè in metropoli, aut civitatibus aliis, per præconem, vel affixionem ad portas urbium: & hæc promulgatio iuxta communem est de essentia legis. Attamen hac posita, sèpè contingit, ut multi adhuc legem eam invincibiliter ignorent, & sic non detur promulgatio latè dicta, seu notificatione, sine qua non potest lex obligare insecum. Nec est, cur hic modus loquendi reprobetur; sic enim etiam loquitur Suarez in 1. 2. tr. 3. de bonitate & malitia actuum humarorum, disp. 18. ec. 6. n. 8.

280. Dices 1. Ergo neque lex obligat, quando practicè dubito; nec est enim major vis obligandi in dubio pratico, quam speculativo. Resp. neg. illatum. In casu dubii practici non tam obligat aliquem lex dubia, seu directa, quam alia certa reflexa, quæ prohibet agere cum dubio pratico, quamque dati probatum est n. 244. & quæ tam diu obligat, donec dubium practicum deponatur. At non datur lex certa, quæ obliget ad non agendum, cum dubio tantum remoto, vel speculativo. Alii dicunt, legem dubiam directam obligare conditionat, scilicet, ni-

Si dubium practicum deponatur: quæ responsio quoad rem convenit cum nostra.

281. Dices 2. Si manet dubium speculatum, necessariò etiam manet dubium practicum: ergo non licet agere. prob. antec. dubitans speculativè, dubitat, an non sit prohibita actio: sed hoc est dubitare practicè: ergo. Resp. Sic neque licet agere, quando etiam multò est probabilius, actionem esse licitam; quia major quoque probabilitas non excludit dubium. In forma neg. antec. ad prob. dist. ma. dubitans speculativè, dubitat, an actio in genere, vel specie, sit prohibita, conc. ma. an in individuo, sive in his circumstantiis, legis tantum dubia, vel dictaminis reflexi, sit prohibita, neg. ma. & sic dist. min. neg. conseq. hoc enim non est dubitare, strictè, seu proximè practicè, sed ad summum remotè practicè, de quo n. 243.

Sic possessor bona fide potest utique dubitare, an res sit sua, vel, an non retentio ejus in genere, vel specie, abstrahendo à circumstantiis possessionis, sit iniqua, & res debeat alteri dari: at non dubitat, an, in circumstantiis, possessionis prævia cum bona fide, possit eam retinere: nec est ulla oppositio inter hos actus: *Dubito, an absolutè, abstrahendo à circumstantiis, hec res liceat. Non dubito, sed judico, eam in his circumstantiis mibi liceat.*

282. Dices 3. Certus de existentia legis particularis, & dubius, an casus sit exceptus, tenetur obediens legi, ut diximus n. 262, ergo etiam certus de lege universalis, qua DEUS jubet servari omnes leges humanas, & dubius, an hæc, vel illa lex existat, tenetur servare legem. Resp. neg. conseq. & paritatem. In primo casu certa est lex, & tantum dubium, an non per accidens, ob aliquam difficultatem, vel causam extrinsecam, aliquis excusat: in secundo casu est quidem certa lex universalis, jubens servari omnes leges humanas certas: sed non est certa lex universalis, obligans ad observandas etiam leges humanas dubias: imò vel maximè dubitatur, an DEUS talem legem universalem posuerit. In priori casu præsumptio est pro lege tamdiu, donec elidatur fortiori motivo, quo subditus prudenter judicare possit, se, hæc, & nunc, per accidens excusat: alias enim, si sufficeret dubium, sequeretur nimia transgressio legum. In secundo casu, non adest talis præsumptio pro lege: certè non probatur adeste.

Dices 4. Si in aliqua cathedrali Ecclesia excluduntur à canoniciis non nobiles, tunc, dubius de sua nobilitate, non potest canonicatum in ea acceptare: & tamen dubium est, an lex illa ipsum comprehendat: ergo tenetur quis legem dubiam servare. Resp. neg. 2. p. antec. & conf. In hoc casu nobilitas quidem est dubia, sed lex est certa, excludens omnes, non certò nobiles, adeoque talem certò comprehendens. Hinc est, quod candidati talium canoniciatum debeat nobilitatem suam clarè probare, quandóque etiam de ea jurare. At nullo modo potest probari, quod detur lex prohibens omnes actiones contra leges humanas dubias.

283. Ob. 6. Qui agit contra legem dubiam, exponit se periculo peccandi, & DEUM offendendi, atque perdendi salutem animæ: sed hoc ipsum est peccatum: ergo. Resp. dist. ma.

exponit se alicui periculo peccandi materialiter, om. ma. periculo peccandi formaliter, neg. ma. & dist. sic mi. neg. conseq. Aliud est periculum agendi injustè, ut ait Aristoteles, sive formaliter malum: aliud est periculum agendi duntaxat injustum, seu materialiter malum. Jam non debemus omne periculum, etiam cuiusvis peccati materialis, vitare; alias, cum hoc etiam non semper vitetur, in sententiis, probabilioribus quidem, sed minus tutis (nam etiam falsa sunt quandoque probabiliora veris) neque possemus sequi sententias probabiliiores, sed semper deberemus amplecti, omnino tutas, aut certas, quod est nimis rigidum.

284. Ob. 7. Qui inter homines serio, & sincerè est amicus alteri, debet omittere actionem, de qua dubitat, an non violet amicitiam: ergo multò magis, qui serio est amicus DEI, debet similem actionem omittere. Confirm. Servus, aut subditus dubitans, an actione sua transgrediat mandatum domini, vel superioris, debet eam omittere: ergo etiam servus, & subditus DEI: atqui violans etiam legem dubiam quamcumque, sive humanam, sive Divinam, dubitat, an non violet amicitiam DEI: ergo. Resp. dist. antec. amicus debet omittere actionem, si dubiter practicè, an violet amicitiam, conc. antec. secus. neg. antec. & conseq. DEUS non est tam severus, ut ad ista obligent dominii inter homines aliqui tam rigidi sunt, alii non sunt.

285. Dices 1. Ergo licet etiam explodere sclopum versus id, de quo dubito, an sit homo, vel fera. Resp. neg. illat. Diximus jam n. 231, dari in quibusdam particularibus casibus dubius obligationem sequendi tutus, qualis utique est iste, quando potest actio, juncta periculo gravis damni alterius, facile omitti: certa licentia faciendi actiones sic dubias cederet in perniciem universi. Unde non est dubia, sed certa lex, non jaculandi cum periculo occisionis: sed tantum est dubium aliud, scilicet, an sit homo, an non. Imò in hoc casu, eti multò probabilius sit, esse feram, quam hominem, si tamen adhuc suspicio probabilis sit, esse hominem, non possum sclopum explodere: quare, si esset paritas, neque licet sequi sententiam notabiliter probabilem, quod nec adversarii dicunt. Hinc nulla est paritas inter istud dubium, & dubium de existentia legis.

286. Dices 2. Plus est, offendere DEUM, quam occidere hominem: ergo, si non licet agere in dubio de occidente hominis, neque licet in dubio de offensa DEI. Resp. Sic neque licet sequi sententiam minus tutam, multò etiam probabilem: sicut non licet sclopum explodere, quamvis multò probabilius sit, esse feram, modò prudens adhuc dubium, vel suspicio sit, esse hominem. In forma. neg. antec. quia ipsa occiso hominis est offensa DEI, & major, quam e. g. comedere carnes, si id prohibitum sit, & de ea prohibitione dubitetur. Si replices, plus esse, offendere DEUM, quam occidere hominem,

nem, casu quo hoc non sit prohibitum, seu non sit offensa DEI. Resp. Si non esset prohibitum occidere hominem, posset non tantum in dubio, sed absoluere id fieri sine peccato: sicut quando Abraham voluit occidere innocentem Iacob, non peccavit. Dein, si adversarii occisionem hominis tantum materialiter accipiunt, debent etiam ita accipere alias actiones, e. g. confectionem carnis,ceptionem rei alienae: & tunc ista non erunt universaliter majora.

Responderi potest 2. dist. conseq. non habebit agere in dubio de offensa formalis, sive quando quis dubitat, an hic, & nunc DEUM formaliter offendat, quod esset dubium practicum. conc. conseq. in dubio tantum de offensa materiali, seu quando tantum dubitat, an DEUM offendat materialiter. neg. conseq. Non licet explodere scelopum in dubio de occidente formalis; nam haec ipsa est offensa, & formalis quidem; quia ipsa operatio, in hoc dubio facta, est certe prohibita, ut dictum n. 285. at licet agere in dubio de offensa tantum materiali; quia non debemus vitare omne ejus periculum, ut hucusque probatum. Neque ita operans contemnit legem; cum omnino paratus sit ei obedire, quodcumque ipsi fuerit sufficienter proposta.

287. Ob. 8. contra 4. conclus. L. Titia 39. ff. de auro & argento &c. legatis §. Seia refertur, quod Seia voverit statuam a faciendo: vel, si ipsa non posset, obligaverit heredes ad ponendam statuam librarum centum in certo templo. Cum autem in eo templo non essent, nisi signa aurea, aut argentea, qualiter fuit, an statua deberet fieri ex auro, vel ex argento, vel ex aere. & respondit, debere fieri statuam ex argento: ergo in dubio circa legata pia, vel vota debemus sequi tutius: atqui ista dubia revocantur ad ius Divinum, vel naturale: ergo. Resp. non ab omnibus eodem modo legi eam legem. Molina tom. 1. de just. tr. 2. disp. 198. loco vocis eras legit aurea: eodem modo legit Suarez tom. 2. de religione. tr. 6. de voto. l. 4. c. 7. n. 11. itemque Layman lib. 4. tr. 4. c. 3. n. 4. citans etiam Tiraquellum.

Hac lectio si vera est, tunc in hoc dubio voti non obligati fuerunt heredes ad tutius, sed ad minus tutum, scilicet non ad auream, sed tantum ad argenteam statuam, ad quam ad minimum tenebantur, ratione confuetudinis, non ponendi alia signa in eo templo, quam aurea, vel argentea. Sicut etiam, si nunc temporis legatur calix in aliquam Ecclesiam; cum ordinarii sint saltem argentei, ex consuetudine videtur faciendum, non stanneus, sed argenteus: hinc supposito, quod legendum sit aurea. conc. ant. neg. cons. Quod si autem contendas, alteram lectionem esse servandam, tamen non probabis, id certum esse, & ex dubio textu tuam sententiam non satis firmabis. Addit Suarez, supposita etiam altera lectione, interpretationem factam esse, non contra voventem, vel legantem, sed ejus heredem; eum plus profuerit voventi mortuo statua argentea, quam tantum aurea: unde dici potest, in tali peculiari dubio faciendum, quod est melius leganti; cum enim conveniens fuerit, ut heres gratus legata pia solvat modo magis utili, jura potue-

runt id statuere: quod non est extendendum ad causas disparatas, vel universaliter ad omnes.

288. Ob. 9. Cap. Dominus 2. de secundis nuptiis, & Cap. Inquisitione tue 44. de sentent. excommunicat. dicitur, quod conjux post contractum, etiam bona fide, matrimonium, obortu dabo de ejus valore, tantum possit reddere, non vero petere debitum: sed hujus rei non est alia ratio, quam, quia dubium est, an non copula sit fornicaria. Pariter ibidem statuitur, quod debeat reddere debitum; quia est dubium, an non negotio esset injusta, & injustitia per se est maior peccatum, quam tantum incontinentia: ergo in dubio legis Divina, aut naturalis, non licet sequi, nisi tutius. Respondeat 1. Arriaga disp. 25. sec. 4. n. 31. si tali dubitanti sit prohibita petitio debiti, eam non esse prohibitam ex jure naturali, sed ex specialibus Pontificum Decretis, sicut statuta est irregularitas in casu dubii homicidii. Sed ratio in capite Inquisitione addita, ne contra iudicium conscientie committat offensam, non videretur satis bene huic responso convenire: quare

Resp. 2. primam partem antec. esse valde incertam, atque adeo ex eo nihil firmi posse inferri; nam C. Dominus de secundis nuptiis loquitur clare de iis, qui contrixerunt cum dubio, an uxores priores sint mortuae, quo in casu non suffragatur possessio secundi matrimonii, sed potius obstat possessio prioris: sequitur habet hic casus, ut, si die sabbathi de nocte evigilans hesciam, quota sit hora; tunc enim non possum comedere carnes; cum dies sabbathi sit in possessione. Item C. Inquisitione potest explicari cum Layman l. 1. tr. 1. c. 5. §. 3. n. 23. § 24. de eo, quoniam adhibuit debitam diligentiam, adeo que habet dubium vincibile: vel cum eodem Layman loc. cit. de eo, qui mala fide, seu cum dubio contraxit, ut adeo ferme idem sit casus, qui in C. Dominus paulo ante citato.

289. Quare, licet multi graves autores, praesertim antiqui, defendant, in tali casu, si post adhibitam diligentiam adhuc remaneat dubium, non posse conjugem petere debitum: tamen etiam multi, & graves autores, docent oppositum, quos vide apud La Croix l. 6. p. 3. n. 302 quibus ipse consentit; & possent addi adhuc plures ut Oviedo, Lugo, Tamburinus, Sporer, Metzger, & alii: immo Layman loco citato num. præc. hanc vocat communio rem. Et sane usus matrimonii est in materia iustitiae, in qua possessor bona fidei non debet ob dubium superveniens spoliari suo jure. Et quid si uterque conjux dubitaret, nec dubium vinci posset, deberentne semper abstinere cum periculo incontinentiae perpetuae, cum extinctione familiæ, aliisque gravissimis malis? Sanè juxta oppositam sententiam videtur sequi, quod alter conjux ante consummationem matrimonii ingredi debeat monasterium ad vitandum periculum incontinentiae materialis: quod esset valde durum.

290. Dices 1. Ergo dubius de valore matrimonii poterit petere debitum, etiam ante adhibitam diligentiam, saltem eo tempore, quo illam adhibet, & inquirit; sicut possessor potest continuare possessionem. Resp. neg. illat. ut enim probavimus n. 264. dubius de lege debeat inquirere veritatem, & interim suspendere actionem

tionem dubiam, vel minus tutam; at vero possessor non debet abdicare nudam possessionem rei, seu puram detentionem (& sic nec maritus debet expellere uxorem) nec tamen potest per se interim pro libitu re uti, præsertim, si talis usus non esset ipsi licitus, casu quo sciret, rem non esse suam: & hinc non potest rem consumere, vel deteriorem reddere. Secundò non est per se adeò difficile suspendere facultatem petendi debitum, donec adhibita fuerit sufficiens diligentia: ar vero, si pro omni tempore deberet conjunctare ea potestate, esset difficillimum.

291. Dices 2. Ergo etiam invincibiliter dubius de impedimento, poterit, saltem si post adhibitam diligentiam tamen dubium non potuit vinci, contrahere matrimonium. Resp. neg. illatum; quando enim agitur de valore sacramenti, non potest adhiberi sententia, vel materia tantum probabilis, si possit haberi tuta, qualis potest haberi in nostro casu; potest enim contrahere cum alia. Quare autem minus licet agere in dubio de confiendo invalidè sacramento, seu periculo talis sacrilegi, quām in dubio de committenda fornicatione, ratio est ipsa gravis irreverentia exponendi periculo nullitatis sacramentum: item sunt omnes aliae rationes, quibus motus est Innocentius XI. ad condemnandam primam propositionem inter 65. ab eo proscriptas.

QUESTIO III.

De Conscientia Probabili.

ARTICULUS I.

Quid sit Opinio Probabilis.

292. Ad questionem hujus tractatus facile gravissimam accedimus, nempe de usu licto, vel illicito, sententia, aut opinionis probabilis, ad quam rite intelligendam, opus est, terminorum, hac in materia usitorum explicacionem enucleatam praemittere. Itaque alia sententia est vera, alia falsa, alia certa, alia erronea, alia dubia, alia probabilis, alia tuta. Sententia vera est, quando est conformis objecto materiali, ita, ut istud se habeat, prout sententia affirmat. Falsa vero est, quando se habet opposito modo. Certa dicitur, quæ vi sui motivi excludit omnem formidinem: & si quidem motivum sit clarè propositum, dicitur insuper evidens: si vero obscurè, ut contingit in actibus fidei, dicitur solummodo certa.

293. Hæc certitudo assignari solet communiter triplex. *Metaphysica*, quando neque supernaturaliter: *Physica*, quando saltem non naturaliter, res aliter habere se potest: *Moralis*, quando quidem naturaliter res potest aliter se habere, at non nisi valde raro, ut adeò excludatur dubium prudens. Alii cum La Croix lib. 1. num. 179. distinguunt inter certitudinem moralē perfectam, & imperfectam, illamque dicunt nisi motivo morali tam certo, ut excludat dubi-

um etiam imprudens: talis est certitudo de existentia Urbis Romanae: alteram volunt, excludere dubium solummodo prudens.

Quidquid sit de hoc, an illa prior sit veritatem dubium prudens, non vero etiam imprudens. Addendum, etiam posse contingere, ut dubium excludatur ab aliquo assensu, non ob meritum motivi, sed ex errorea apprehensione, aut estimatione motivi, supra meritum suum, vel ex imperio tantum voluntatis, que certitudo tantum dicitur apparet, aut adhesiva, vel affectiva, potestque dari etiam in actu fallo, & sapissime datur in assensibus haereticorum falsis contra veritatem Catholicam.

294. Erronea sententia, si latissime sumatur, est omne iudicium falsum, existimatum verum: & in hoc sensu sumplimus conscientiam erroneam num. 219. si strictissime autem sumatur, est sententia, quæ opponitur conclusione Theologica certæ, seu deductæ ex una præmissa de fide, & altera evidente: & in hoc sensu sumitur erroneum, quando sententia à errore condemnatur. Nos autem hic sumimus hanc veritatem, in sensu quasi medio, pro omni ea sententia, quæ nec objecto materiali conformis est, nec est concepta ex motivo probabili. *Dubia* opinio jam explicata est à num. 241. *Tuta* autem vel *Tutor* à num. 245.

295. Restat exponendum, quid sit *Probabile*. Non autem loquimur hic de probabilitate Academicorum veterum, quos impugnat S. Augustinus tribus libris, qui, si non omnium primi, certè inter primos ab eo conscripti sunt, & dicti *Contra Academicos*. Non, inquam, loquimur de illa probabilitate; illorum quippe Academicorum principium erat, sapientem nulli rei assentiri debere ut certæ, sed omnia esse incerta & probabilia. Quid autem probabile juxta Philosophos illos fuerit, refert idem S. Doctor lib. 2. cap. 11. dum sic loquentem inducit Licentium: *Id probabile, vel verisimile Academicci vocant, quod nos ad agendum sine assensione potest invitare: sua assensione autem dico, ut id, quod agimus, non osteneremus verum esse, aut nos id scire arbitremur, agimus tamen &c.* Unde, vel ineruditum, vel malignum est, si dicitur S. Doctor scripsisse contra veram probabilitatem Theologicam, quam plurimi tuò in praxin deduci possunt affirmant; nemmo enim ex Theologis somnit, quod illi Academicci docuerunt, scilicet licitum esse agere id, quod intellectus non potest prudenter judicare esse licitum: cùmque nihil ipsis esset certum, omnia etiam turpisima erant probabilia, adeoque licita. De hac igitur probabilitate tantum Academicæ non agimus, sed de vera, & Theologicæ sumpta probabilitate: quamvis fatendum sit, etiam in hujus descriptione, auctores non convenire, qua de re videri potest La Croix lib. 1. à num. 103, ubi variae probabilitatis definitiones rejiciuntur: mihi non vacat longum eorum examen instituere.

296. Dico igitur, cum sati communis sententia,